

MATS LINDEMALM:

ÖB 85

Marinen inför 90-talet

Efterkrigstidens positiva utveckling av flottan förbyttes omkring 1970 i en stor reduktion av fredsorganisationen. Av ekonomiska skäl tvingas man satsa växelvis på olika delar av marinen. De enheter och system som tillförts flottan är mycket bra men för få.

Jag tog studenten 1963 och kom in vid Sjökrigsskolan i juni.

Mitt yrkesval var genomtänkt. Flottan var stor och inbjudande. Där fanns framtidsutsikterna. Inom några år skulle jag få ansvarsfulla jobb på tekniskt avancerade fartyg. Jag skulle få arbeta tillsammans med engagerade och intresserade kamrater, som hade samma känsla som jag av att vilja satsa mycket i ett viktigt yrke.

Yrket motsvarade mina förväntningar. Jag fick uppleva allt det jag hoppats: kamratskap, friskhet, studier, fysisk utveckling, støj och glam, ansvarstygda ögonblick, teknisk utmaning, respekt för elementen och mycket annat.

Andan var mycket god i flottan. Det kan vara min egen syn. Jag tror emellertid att den delas av de flesta. Orsaken till att andan var så god är inte lätt att ange. Det viktigaste skälet var nog ändå att vi kände att vi var i en stark organisation som ständigt utvecklades. Ny materiel tillfördes, ny taktik utprovades och nya idéer trängde fram.

Jag hade ingen klar bild av hur stark den svenska flottan var, varken i förhållande till småstaterna i vår närhet eller till Sovjetunionen. Det räckte med en känsla, som förmedlades av alla, av att tillhöra ett starkt försvar. Vi levde i en stat som gått oangripen genom det krig som sargat hela Europa. Vi hade haft möjlighet att bygga och utveckla stridskrafter utan att senare förlora dem i strid. Dessutom förstärktes organisationen genom tillskott av all den materiel som planerats och beställts i krigets slutfas. Någon nedrustning efter 1945 hade inte hunnit inträda, då Europa snart huttade i det kalla krigets snåla vindar.

Kommendörkapten Mats Lindemalm tjänstgör som huvudlärare i strategi vid Militärhögskolan i Stockholm.

Reducerad fredsorganisation

Att det inte kunde fortsätta i en uppåt-gående kurva stod klart för marinens personal då försvarsbeslutet 1958 togs. Det dröjde dock länge innan effekterna märktes ute i organisationen. Fartyg har en livslängd som sällan understiger 25 år. Det blev därför först omkring 1970 som den stora reduktionen av flottans fredsorganisation satte in.

Fartyg togs ur tjänst. "Malpåsen" blev begreppet för dagen. De större fartygen utgick successivt ur linjeorganisationen. Hela funktioner började bli så omoderna eller fåtaliga att de nästan försvann. Ubåtsjaktfunktionen på övervattensfartyg var den mest iögonfallande.

Jag tillhörde torpedbåtsvapnet – sedermera omdöpt till ytattacken. Därför tjänstgjorde jag på motortorpedbåtar, torpedbåtar och jagare. De taktiska diskussionerna var livliga ombord. Sverige hade varit banbrytande såväl vad gäller sjörobotutveckling som avancerade torpedsystem. Vi var, tillsammans med rysarna, de enda i världen som i slutet av 50-talet disponerade ett funktionsdugligt sjörobotsystem. Den fortsatta utvecklingen har visat att flottan tänkte rätt. I dag är sjöroboten obligatorisk för varje stat med en modern flotta. Vårt torpedvapensystem var också ovanligt långt framme. Trådstyrning och andra avancerade tekniska lösningar gjorde att vi låg (och alltjämt ligger) långt fram vid en internationell jämförelse.

70-talet innebar emellertid en svaghetsperiod för ytattacken. Vi fick ingen ersättning för sjörobotsystemet. Det gick inte heller att utveckla så att det gick att anpassa till våra allt mindre fartyg. Detta blev ett allvarligt avbräck för taktikut-

vecklingen. Torpederna var det positiva undantaget. De blev allt snabbare och träffsäkrare.

Med krampaktighet försökte vi hålla liv i den framåtanda som funnits i ytattacken. Vi väntade intensivt på att statsmakterna skulle förstå våra krav på effektiva vapen till sjöss. Omvärlden sprang förbi oss. Danskar, norrmän, rysar, tyskar och många andra vidareutvecklade idéerna om det moderna sjökri- get. Vi tvingades av ekonomiska skäl att avstå från viktiga delar av den utvecklingen. Vi började att bli svagare i förhållande till makterna i vår närhet. Under tiden gladdes vi åt nya, fina fartyg och tog dem som goda ersättare för jagare och äldre torpedbåtar vilka föll för åldersstrecket. Utan att så många märkte det började emellertid flottan att krympa drastiskt. Jagare nedklassades till fregatter, fregatter skrotades, och allt färre stora fartyg rustades för varje år. Personalen reducerades på motsvarande sätt. Pensioneringar och vakanser lämnades utan ersättare. Strukturomvandlingen var radikal!

Den goda andan levde ändå i stort vidare. Dagens problem gick att fördrå, eftersom morgondagen lovade förändring till det bättre. Det kunde gälla ubåtsfolk, helikopterpersonal eller oss på ytattacken.

Det var svårare för kamraterna som inriktat sig på ubåtsjakt eller minröjning. Deras plattformar antingen försvann eller föråldrades. Att synen på ubåtsjakten sedan 1981 har förändrats radikalt skall jag inte kommentera närmare. För minröjarna har vi ännu bara sett en svag ljusning.

På detta sätt har säkert många i försva-

ret upplevt en kräftgång. Den känsla som vi hade i tidigt 60-tal av styrka och självtillit har förbytt i en något mer ödmjuk och försiktig attityd. Vi är inte längre så tvärsäkra på att vi klarar alla de påfrestningar vi kan utsättas för. Vi har sett att vår förmåga att lösa ubåtsskyddet har allvarliga brister. Vi vet att det finns andra funktioner som är svaga. Dit hör inte ytattack och ubåtar i dag. Moderna vapensystem med bl a sjörobotar och avancerade målsökande torpeder har givit ny fart åt framåtanda och känsla av att kunna lösa uppgifterna.

Problemen gäller heller inte föreställningarna om vad som kan göras för att lösa svårigheterna i andra funktioner. Vi vet rätt väl hur en effektiv minröjning, ubåtsjakt, havsövervakning och ledning skall lösas. De enheter och system som under senare år har tillförts flottan är mycket bra. Det är bara det att de är för få.

Vår knappa ekonomi har tvingat fram en växelvis satsning på olika delar av marinen. Det gäller såväl avvägningen mellan vapenslagen flottan och kustartilleriet som mellan vapengrenarna (tex ubåtsjakt och ytattack). Vi är övertygade om att alla dessa delfunktioner behövs, om vi skulle ställas inför krigets oerhörda krav. Vi kan därför inte ta bort hela funktioner för att bibehålla en hög kvalitet på resten. Resultatet blir att de som just är i tur eller har fått ny materiel är nöjda, medan många får jobba med sådant som var effektivt i sjökriget för 15–20 år sedan. I ett modernt krig är sannolikt påfrestningarna så stora att se-

kunda materiel och dåligt utbildad personal inte har en chans. Därför är denna ojämna utveckling en ständig oro för oss som jobbar i försvaret.

Marinen i ÖB 85

Marinchefen har en svår roll. Han måste betona problemen och samtidigt framhålla att de kan lösas. Han kan därför låta otillåtet positiv i sina uttalanden trots att organisationen krympt dramatiskt under den senaste 20-årsperioden och trots att vi inte lyckas få andra stater att sluta att kränka vårt territorium.

Jag tror att de flesta i marinen förstår den svåra situation han befinner sig i, då han skall yttra sig om marinens framtid. I ÖB 85 anför han till exempel bara en avvikande uppfattning om avvägningen inom försvaret på den allra lägsta ekonomiska nivån. Vi som arbetar i marinen tror i allmänhet på att förståelsen för att vi behövs kommer att öka. Vi inser också att argumentationen för större anslag måste vara saklig och utan känsloladdade utbrott. Att vi sedan i våra hjärtan kan tycka att det är obegripligt hur försvaret kan negligeras så i den spänningsladdade och starkt rustade värld vi lever i är något annat.

Den säkerhetspolitiska risktagningen är våra politiker ansvariga för. Som yrkesmilitärer kan vi bara peka på var riskerna inom det militära området finns. Det har vi i marinen gjort med allt större kraft sedan början av 60-talet. Det är dags för riksdagsmännen att ta de argumenten på allvar inför försvarsbeslutet 1987!